

In dit nummer

I. Administratieve aspecten	1
I.A. Aangifte van het overlijden 1	
I.B. Te contacteren personen en instellingen	1
II. Financiële aspecten	2
III. Juridische aspecten	2
III.A. Het testament	2
III.B. De kofferopening en verzegeling	2
III.C. Het attest of de akte van erfopvolging	3
III.D. De boedelbeschrijving	3
III.E. De aanvaarding of verwerping van de nalatenschap	3
IV. Fiscale aspecten	4
IV.A. Successierechten	4
IV.B. Belastingaangifte	4
V. En waar past uw advocaat in het plaatje ?	4

Wat te doen wanneer u een dierbare verliest...

Door Didier Baecke

De nakende novemberperiode herinnert ons aan de vergankelijkheid van ons bestaan. Ieder van ons wordt op een bepaald moment in zijn leven immers geconfronteerd met een naaste die overlijdt. Onderhavige thematische nieuwsbrief gaat daarom dieper in op enkele administratieve, financiële, juridische en fiscale aspecten die met een overlijden gepaard gaan.

I. Administratieve aspecten

I.A. Aangifte van het overlijden

In de eerste uren na het overlijden moet het overlijden officieel vastgesteld worden door een geneesheer die vervolgens een *overlijdensattest* zal opstellen.

Dit attest moet zo snel mogelijk worden voorgelegd aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de *plaats waar de persoon is overleden*, samen met de identiteitskaart en eventueel het rijbewijs, het trouwboekje en de laatste wilsbeschikkingen van de overledene (cf. wijze van teraardebestelling en uitvaartplechtigheid). Deze aangifte kan gebeuren door een verwant van de overledene of door een derde die de vereiste inlichtingen kan meedelen, wat in de praktijk meestal de begrafenisondernemer is. De ambtenaar van de burgerlijke stand zal een *overlijdensakte* opmaken en deze vervolgens doorsturen naar zijn ambtsgenoot van de laatste woonplaats van de overledene. Deze akte is nodig vooraleer toestemming kan worden gegeven tot vervoer en teraardebestelling van de overledene.

Van de overlijdensakte worden *uittreksels* afgeleverd aan de nabestaanden voor onder meer de bank, de verzekeringsmaatschappijen, het ziekenfonds en de notaris.

I.B. Te contacteren personen en instellingen

Naast de vanzelfsprekende aanstelling van een vrij te kiezen begrafenisondernemer, zijn er nog diverse personen en instellingen die na een overlijden doorgaans moeten worden gecontacteerd.

Indien de overledene in dienstverband werkte, moet de *werkgever*, alsmede eventueel de *vakbondsorganisatie* en/of het *vakantiefonds* worden verwittigd zodat de nog verschuldigde lonen of wedden, premies, vakantiegelden e.d.m. uitbetaald kunnen worden. Bij een overlijden dat voortvloeit uit een *arbeidsongeval* of *beroepsziekte* kunnen de erfopvolgers via de bevoegde instanties tevens aanspraak maken op bepaalde uitkeringen.

Indien de overledene daarentegen een ondernemer was – hetzij als zelfstandige, hetzij als bestuurder, zaakvoerder of vennoot in een vennootschap – moet onder meer een melding plaatsvinden aan het *sociaalverzekeringsfonds*, de *BTW-administratie*, de griffie van de *Rechtbank van Koophandel* en de *directe belastingen*.

In voorkomend geval moet ook het *kinderbijslagfonds* worden gecontacteerd, omdat er mogelijk een recht ontstaat op verhoogde kinderbijslag of wezenbijslag. Tevens dient het *ziekenfonds* geïnformeerd te worden.

Ook indien de overledene een vervangingsinkomen genoot, moet de instelling die deze uitkering betaalde worden ingelicht. Dat kan onder meer de werkloosheidskas, het ziekenfonds of het OCMW zijn.

Ongeacht of de overledene al dan niet reeds gepensioneerd was, moet de *pensioendienst* op de hoogte worden gebracht, wat automatisch door de gemeente gebeurt indien de overledene al op rust was. Was de overledene nog niet op pensioen, dan kan de langstlevende echtgenoot in sommige gevallen aanspraak maken op een overlevingspensioen.

De *schuldeisers* van de overledene moeten uiteraard ook gecontacteerd worden. Hierbij kan onder meer verwezen worden naar financiële (cf. bancaire kredieten en leningen) en commerciële crediteuren, de nutsmaatschappijen (water, gas, elektriciteit, telecom, kabel), in voorkomend geval de verhuurder van de woning van de overledene, de Directie voor Inschrijving van Voertuigen (DIV) etc. Deze rekeningen kunnen afgesloten worden of mogelijk op naam van de onverdeelde erfopvolgers worden geplaatst.

Via de *verzekeringsmaatschappijen* kan de uitkering van de verzekerde kapitalen worden bekomen, of moeten er bepaalde polissen worden aangepast of stopgezet. Hierbij wordt onder andere gedacht aan: overlijdens-, levens-, schuldsaldo-, ongevallen-, groeps-, rekening-, beleggings-, woning-, auto-, hospitalisatie-, familiale-, beroeps-, reis- en familiale verzekeringen.

Op de financiële instellingen, de notaris en de fiscus wordt hieronder *in extenso* ingegaan.

II. Financiële aspecten

Teneinde na te gaan bij welke instellingen de overledene zijn bankzaken regelde, kan een beroep worden gedaan op de Belgische Vereniging van Banken en Beursvennootschappen (FebelFin). Zodra de *bankinstellingen* kennis hebben van het overlijden van hun cliënt moeten zij de bankkluis en tegoeden (bestaande uit de rekeningen, effecten e.d.m.) van de overledene – alsmede van de langstlevende echtgenoot of wettelijke samenwonende partner – blokkeren, om vervolgens de Administratie der Registratie (hierna kortweg 'fiscus') in te lichten over de inhoud, resp. saldi ervan op de avond voor de datum van het overlijden.

Pas nadat de door het Wetboek van Successierechten opgelegde verplichtingen zijn nageleefd, kan de bank de inhoud van de kluis en/of de financiële tegoeden vrijgeven aan de erfgenamen, wat in principe evenwel pas zal gebeuren na voorlegging van een document van erfopvolging (zie punt III.C).

III. Juridische aspecten

III.A. Het testament

Aangezien de nabestaanden na een overlijden veelal geconfronteerd worden met sterke emoties en de afhandeling van een nalatenschap complex is, met vele wolfijzers en schietgeweren, is het raadzaam om kort na het overlijden reeds een beroep te doen op een vrij te kiezen notaris.

De notaris zal vooreerst nagaan of er een testament is, dat mogelijk instructies van de overledene bevat met betrekking tot zijn laatste wilsbeschikkingen (cf. wijze van teraardebestelling en uitvaartplechtigheid). Daarnaast is het testament – alsmede eventuele huwelijksvereenkomsten (contractuele erfstellingen, bedingen van vooruitmaking en van ongelijke verdeling) – van belang om te achterhalen of de overledene (*de cujus*) heeft afgeweken van de wettelijke regels inzake de erfopvolging.

Er zijn drie soorten testamentvormen: het eigenhandig ~, het notarieel ~ en het (eerder zeldzame) internationaal testament. Ongeacht de vorm kan de notaris in het Centraal Register der Testamenten (CRT) nagaan of de *de cujus* een testament heeft laten opstellen, behoudens wanneer het een eigenhandig testament betreft dat niet in bewaring werd gegeven bij de notaris of waarbij de testator zich formeel en schriftelijk heeft verzet tegen de opname ervan in het register. In die gevallen zullen de nabestaanden dus zelf op zoek moeten gaan naar een eventueel eigenhandig testament.

III.B. De kofferopening en verzegeling

In de praktijk organiseert de notaris vaak ook samen met de bank de opening en inventarisatie van de bankkluis, waarin zich mogelijk ook een eigenhandig testament bevindt.

In sommige gevallen kan het tevens aangewezen zijn om aan de Vrederechter te vragen over te gaan tot verzegeling van plaatsen waar zich lichamelijke roerende goederen van de *decurus* bevinden die zouden kunnen worden weggemaakt of verduisterd. Voor onlichamelijke roerend goederen (schuldvorderingen, waardepapieren e.d.m.) voorziet de wet een afzonderlijke procedure bestaande uit een rechterlijk verbod van teruggave, betaling of overdracht.

III.C. Het attest of de akte van erfopvolging

Hoger werd reeds aangehaald dat de bank de inhoud van de kluis en/of de financiële tegoeden in principe pas zal vrijgeven na voorlegging van een document inzake de erfopvolging. Sinds 2009 gebeurt dit aan de hand van een attest (afgeleverd door de fiscus), dan wel een akte (opgesteld door de notaris) van erfopvolging (*i.e.* de voormalige 'akte van bekendheid').

Wanneer er geen testament en/of huwelijksovereenkomst voorhanden is (en de nalatenschap m.a.w. uitsluitend beheerst wordt door de wettelijke regels van het Burgerlijk Wetboek inzake de erfopvolging), er geen onbekwame erfopvolgers zijn (vb. minderjarigen) en de zaak geen grensoverschrijdende elementen bevat, kan via de fiscus in principe eenvoudig een attest worden bekomen. In de andere gevallen is enkel de notaris bevoegd om een akte op te stellen.

Het attest of de akte van erfopvolging is voldoende voor de deblokking van de banktegoeden, maar voor de overdracht ervan op naam van de erfgenamen moet iedereen in persoon of via volmacht aanwezig zijn.

Volledigheidshalve moet worden opgemerkt dat eveneens sinds 2009 de langstlevende partner tot de helft van het bedrag van alle financiële tegoeden samen – met een maximum van 5.000 euro – vrij kan afhaken (wat uiteraard later wordt aangerekend op het erfdeel) teneinde de periode te overbruggen tot wanneer er een volledige vrijgave plaatsvindt. Voorafgaand aan de vrijgave kunnen daarnaast enkel kosten die ontegensprekelijk uit het overlijden voortvloeien (vb. ziekenhuisfacturen, begrafeniskosten, *etc.*) rechtstreeks door de bank worden betaald.

III.D. De boedelbeschrijving

De boedelbeschrijving bevat de beschrijving en de schatting van de roerende goederen, de ontleding van de titels en papieren, en de opgaven van de verklaringen door de belanghebbenden gedaan ten laste of ten bate van de boedel. De beschrijving verschaft een inzicht in de activa en passiva van de nalatenschap.

Onder meer wanneer er minderjarige erfopvolgers zijn, of de nalatenschap wordt onder voorbehoud aanvaard (zie punt III.E), is een notariële inventaris of boedelbeschrijving wettelijk verplicht. Ook wanneer er geen wettelijke verplichting is, kan een boedelbeschrijving nuttig zijn, bvb. als bewarende maatregel teneinde wegmaking of verduistering van voorwerpen te vermijden.

Op laatstgenoemde strafrechtelijke misdrijven staan trouwens tevens administratieve en burgerrechtelijke sancties. Zo wordt aan een erfopvolger die zich schuldig maakt aan heling het recht ontzegd om de nalatenschap nog te verwerpen, zodat hij *a fortiori* automatisch gehouden is tot eventuele erfrechtelijke schulden. Hij kan geen aanspraak meer maken op enig aandeel in de weggemaakte of verborgen gehouden zaken, maar moet wel nog in eenzelfde mate bijdragen in het passief als voorheen.

III.E. Aanvaarding of verwerping van de nalatenschap

Met betrekking tot de nalatenschap van de *decurus* kunnen de erfgenamen tenslotte drie houdingen aannemen: een zuivere aanvaarding, een aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving, of een verwerping van de nalatenschap.

Wees alleszins op uw hoede bij het stellen van bepaalde handelingen als erfopvolger na het overlijden van de *decurus*, aangezien deze mogelijks geïnterpreteerd kunnen worden als een (impliciete) aanvaarding van de nalatenschap, met een financiële kater tot gevolg indien de nalatenschap deficitair blijkt te zijn.

'Memento, homo, quia pulvis es et in pulverem reverteris'
– **'Gedenk, mens, dat gij stof zijt en tot stof zult wederkeren'** (Gen. 3:19)

IV. Fiscale aspecten

IV.A. Successierechten

De wettelijke erfgenamen en algemene legatarissen (*i.e.* de personen die in een testament als algemeen erfgenaam zijn aangeduid) moeten in principe binnen een termijn van vijf maanden na het overlijden overgaan tot aangifte van de nalatenschap – wat veelal gezamenlijk via de notaris gebeurt – teneinde de fiscus toe te laten de verschuldigde *successierechten* te berekenen op basis van de activa en passiva van de nalatenschap

IV.B. Belastingaangifte

Wanneer de overledene bij leven met betrekking tot zijn inkomsten een gezamenlijke *aangifte in de personenbelasting* indiende, moet – onder meer rekening houdend met het toepasselijke huwelijksvermogensstelsel – worden nagegaan welke optie in het jaar van het overlijden en het daaropvolgende jaar fiscaal het voordeligst is voor de langstlevende partner: een gezamenlijke, dan wel afzonderlijke aanslag. Eén en ander heeft immers zijn gevolgen voor de eventuele toepassing van de huwelijksquotiënt, de compensatie van verliezen tussen partners, de overdracht van toeslagen op de belastingvrije som, etc.

V. En waar past uw advocaat in het plaatje ?

In het kader van de financiële, juridische en fiscale afwikkeling van een overlijden wordt men vaak geconfronteerd met problemen of onduidelijkheden. Tussen de erfopvolgers kan er onenigheid ontstaan omtrent de verdeling van de nalatenschap, u kan vragen hebben omtrent de risico's verbonden aan de aanvaarding ervan of uw rechten op de gezinswoning, met de fiscus kunnen er discussies ontstaan omtrent de heffing van successierechten of de berekening van de belastingaangifte, etc.

Indien daarnaast de overledene een ondernemer was, dringen er zich op onder meer handels- en/of vennootschapsrechtelijk vlak eveneens stappen op. De handelszaak moet worden geliquideerd of overgedragen, de vennootschap moet worden ontbonden of er dient een aandelenoverdracht plaats te vinden, statuten moeten worden gewijzigd, etc.

Daarbij is het cruciaal dat u zich niet alleen laat bijstaan door een technisch raadsman (boekhouder, accountant, fiscalist), maar zeker ook door een juridisch raadsman zoals een advocaat.

Onze kantoren

MERITIUS® GENT

Martelaarslaan 402 - 9000 Gent
Tel. +32 (0)9 269 70 70 - Fax +32 (0)9 269 70 71
info.gent@meritius.be

MERITIUS® BRUSSEL

Avenue Georges Henrilaan 431 – 1200 Brussel
Tel. +32 (0)2 735 91 56 - Fax +32 (0)2 734 35 00
info.brussels@meritius.be

MERITIUS® BERGEN

Rue Ste Gertrude 1 - 7070 Le Roeulx
Tel. +32 (0)64 66 50 12 - Fax +32 (0)64 67 60 93
info.mons@meritius.be

MERITIUS® NAMEN

Avenue Cardinal Mercier 46 - 5000 Namur
Tel. +32 (0)81 74 42 04 - Fax +32 (0)81 74 42 07
info.namur@meritius.be

MERITIUS® ANTWERPEN

Jules Moretuslei 374-376 - 2610 Antwerpen
Tel. +32 (0)3 825 55 00 - Fax +32 (0)3 825 56 00
info.antwerpen@meritius.be